Hukuk Bölümü 2000/20 E., 2000/47 K.

- **ASKER KİŞİNİN TRAFİK KAZASINDA ÖLMESİ**
- **TAZMİNAT DAVASI**
- **TRAFİK KAZASI SONUCU ÖLEN ASKER**

- 1602 S. ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ KANUNU [Madde 20]
- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 14]
- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 15]
- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 27]
- 2918 S. KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU [Madde 85]
- 2918 S. KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU [Madde 90]
- 2918 S. KARAYOLLARI TRAFİK KANUNU [Madde 106]

"İçtihat Metni"

OLAY : Davacıların oğlu ve kardeşleri olan J. Er Mehmet Akçay, Balıkesir İl Jandarma Alay Komutanlığı emrinde askerlik hizmetini yapmakta iken, 19.9.1997 gününde sevk ve idaresindeki askeri personel servis aracı ile görevden döndüğü sırada sivil bir araçla çarpışması sonucunda yaralanmış ve tedavi gördüğü İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde 23.9.1997 gününde ölmüştür.

Davacılar vekilince, müvekkillerine nakdi tazminat ödenmediği; kazaya neden olan sivil araç sürücüsü hakkında kamu davası açıldığı; müteveffanın Endüstri Meslek Lisesi mezunu olduğu ve askere gitmeden önce sigortalı olarak çalıştığı ileri sürülerek, olay nedeniyle destekten yoksun kalan anne ve baba için maddi, kardeşleri ile birlikte tüm davacılar için ise, duydukları elem nedeniyle manevi olmak üzere toplam 3,800,000,000.- TL. tazminatın, olay tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalı idarece ödenmesi istemiyle, 8.10.1998 gününde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde dava açılmıştır.

ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ İKİNCİ DAİRESİ; 2.6.1999 gün ve E: 1998/812, K: 1999/396 sayı ile, Anayasa'nın 157 ve 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddelerine göre, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlem veya eylemin asker kişiyi ilgilendirmesi ve askeri hizmete ilişkin bulunması şartlarının birlikte gerçekleşmiş olması gerektiği; müteveffanın asker kişi olduğunda ve olayın askerlik hizmetini yaptığı sırada meydana geldiğinde şüphe yok ise de, tazminat davasına konu edilen zarar kamu idaresine ait bir motorlu taşıtın karayolunda trafik kural ve gereklerine aykırı davranış sonucu sivil bir araçla çarpışmasıyla oluşan bir trafik kazasından kaynaklandığından, davada eylemin askeri hizmete ilişkinlik koşulunun bulunmadığı; davanın, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 85, 90 ve 106. maddeleri uyarınca, yine idare aleyhine işletenin hukuki sorumluluğu kapsamında özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerinde çözümlenmesi gerektiği sonucuna ulaşıldığı; bu nedenle, 1602 sayılı Yasa'nın 20. maddesinde öngörülen asker kişiyi ilgilendirme ve askeri hizmete ilişkin bulunma koşullarını birlikte taşımayan davanın görüm ve çözümünün adli yargının görevine girdiği gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar, yasa yoluna başvurulmayarak kesinleşmiştir.

Davacılar vekilince, 22.10.1999 gününde aynı istekle bu kez adli yargı yerinde dava açılmıştır.

ANKARA 11. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 20.12.1999 gün ve E: 1999/635, K: 1999/793 sayı ile, dosyadaki olayla ilgili belgelerden anlaşıldığı üzere, trafik kazasına karışan askeri araç içerisinde bulunan J. Er Mehmet Akçay'ın olay sebebiyle vefat ettiği; olayın, askeri hizmetin ifası sırasında vuku bulduğu; askeri aracın kullanımı araç komutanlığının emir ve komutasında olduğu tespit edildiğinden, ortada hizmet kusurunun mevcut bulunduğu; bu nedenle davanın görüm ve çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş; bu karar da, temyiz edilmeyerek kesinleşmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE: Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ali HÜNER'in Başkanlığında, Üyeler: Mahir Ersin GERMEÇ, Dr. Mustafa KILIÇOĞLU, Mustafa BİRDEN, Ayla ALKIVILCIM, Dr. Serdar ÖZGÜLDÜR ve Hıfzı ÇUBUKLU'nun katılımlarıyla yapılan 20/11/2000 günlü toplantısında, Raportör-Hakim İsa YEĞENOĞLU'nun davanın çözümünde askeri idari yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa EKİNCİ ile AYİM Savcısı Bengü ABBAN'ın davada askeri idari yargının görevli olduğu yolundaki yazılı ve sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ: USULE İLİŞKİN İNCELEME: Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi gereğince yapılan incelemeye göre, adli ve askeri yargı yerleri arasında anılan Yasa'nın 14. maddesinde öngörülen biçimde olumsuz görev uyuşmazlığı doğduğu ve askeri yargı yerine ait dava dosyasının, 15. maddede belirtilen yönteme uygun olarak, davacının istemi üzerine son görevsizlik kararını veren mahkemece Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildiği anlaşılmaktadır. Usule ilişkin herhangi bir noksanlık görülmemiş, esas inceleme yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

ESASA İLİŞKİN İNCELEME: Dava, görev dönüşü sırasında sevk ve idaresindeki askeri aracın sivil araçla çarpışması sonucunda yaralanan ve tedavi görmekte iken ölen araç sürücüsü jandarma erinin mirasçıları tarafından, destekten yoksunluk karşılığı maddi ve ayrıca manevi tazminatın davalı idarece ödenmesine hükmedilmesi istemiyle açılmıştır.

Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrasında, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu kurala bağlanmış olup, idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları ihlal edilenler tarafından açılacak tam yargı davalarının görüm ve çözümünün idari yargı yerlerinin görevine girdiği tartışmasızdır.

Ancak, tazminatın konusunu oluşturan zararın kamu idaresine ait bir motorlu aracın karayolu üzerinde işletilmesi sırasında meydana gelmiş olması nedeniyle, görevli yargı yerinin belirlenebilmesi için konuya ilişkin özel düzenleme içeren Karayolları Trafik Kanunu hükümlerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun, trafik kazalarına ilişkin yedinci kısmını izleyen hukuki sorumluluk ve sigorta hakkındaki sekizinci kısmının, "İşleten ve Araç İşleticisinin Bağlı Olduğu Teşebbüs Sahibinin Hukuki Sorumluluğu" başlıklı birinci bölümünde aynı başlıkla yer alan 85. maddesi, değişik birinci fıkrasında "Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar." ve değişik beşinci fıkrasında "İşleten ve araç işleticisi teşebbüsün sahibi, aracın sürücüsünün veya aracın kullanılmasına yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumludur." hükümlerini taşımakta; aynı kısmın "Özel Durumlar" başlıklı üçüncü bölümünde Devlete ve kamu kuruluşlarına ait araçların durumunu düzenleyen değişik 106. maddesinde ise, "Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine ve belediyelere, kamu iktisadi teşebbüslerine ve kamu kuruluşlarına ait motorlu araçların sebep oldukları zararlardan dolayı, bu Kanunun işletenin hukuki sorumluluğuna ilişkin hükümleri uygulanır." hükmüne yer verilmektedir.

Anılan 85. maddeden, işleten ve teşebbüs sahibinin, bir motorlu aracın işletilmesinden ve bu arada aracın sürücüsünün ve işletme yardımcılarının eylem ve davranışlarından dolayı üçüncü kişilerin uğradıkları zararlardan, kusurlu olup olmamalarına bakılmaksızın "tehlike esası"na göre sorumlu tutuldukları; 106. madde ile de, maddede sayılan kamu kurum ve kuruluşlarının işleten gibi aynı hukuki sorumluluğa tabi kılındığı anlaşılmaktadır.

Sözüedilen Yasa hükümlerinde, açıkça göreve ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediği gibi, esasen 85. maddedeki işletenin hukuki sorumluluğunun zarar gören üçüncü kişiler bakımından ele alınmış olması karşısında, işleten veya teşebbüs sahibi ile hizmet ilişkisi içinde bulunan araç sürücüsü veya diğer görevlilerin uğradıkları zararlardan dolayı hukuki sorumluluğun genel hükümlere tabi olması doğaldır.

Nitekim, Karayolları Trafik Kanunu'nun hukuki sorumluluğa ilişkin diğer hükümlerinde, 85. madde kapsamı dışında kalan hallerde genel hükümlerin uygulanacağına işaret edilmiştir.

Belirtilen duruma göre, kamu kurumuna ait motorlu aracın kamu hizmetinin yürütülmesi amacıyla işletilmesi sırasında bir kamu görevlisinin yaralanması ya da ölmesi nedeniyle uğranılan zararlardan dolayı, idarenin hizmet kusuru ya da objektif sorumluluk esasları çerçevesinde sorumlu olup olmadığının yargısal denetiminin, idari eylemden doğan zararların giderilmesi için açılacak bir tam yargı davası kapsamında idari yargı yerlerince yapılacağı açıktır.

Davada, idari yargı yerlerinden hangisinin görevli olduğuna gelince: Anayasa'nın 157. maddesinde, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin askeri olmayan makamlarca tesis edilmiş olsa bile, asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkların yargı denetimini yapan ilk ve son derece mahkemesi olduğu, ancak askerlik yükümlülüğünden doğan uyuşmazlıklarda ilgilinin asker kişi olması şartının aranmayacağı belirtilmiş; 20.7.1972 tarih ve 1602 sayılı Yasa'nın 25.12.1981 tarih ve 2568 sayılı Yasa ile değişik 20. maddesinde de aynı hüküm yer almıştır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nin bir davaya bakabilmesi için dava konusu idari işlem ya da eylemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" ve "askeri hizmete ilişkin bulunması" koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

1602 sayılı Yasa'nın değişik 20. maddesinde, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli bulunan veya hizmetten ayrılmış olan subay, askeri memur, astsubay, askeri öğrenci, uzman çavuş, uzman jandarma çavuş, erbaş ve erler ile sivil memurlar asker kişi sayılmaktadır.

İdari eylemin "askeri hizmete ilişkin bulunması", eylemin kanun ve nizamların Türk Silahlı Kuvvetlerine tanıdığı yetki ve görevlerin yerine getirilmesi amacına yönelik olması anlamını taşımaktadır. Askeri nitelikteki idari eylemi de, askeri kural ve gerekler çerçevesinde yürütülen askeri hizmet sırasındaki bir hareket, tutum veya meydana gelen ya da getirilen bir olay olarak tanımlamak olanaklıdır.

İdari eylemin "asker kişiyi ilgilendirmesi" için, eylemin bir asker kişiye yönelmesi, zarar verici etkilerini bir asker kişinin beden bütünlüğü veya malvarlığı sahasında meydana getirmiş olması gerekir.

4.1.1961 tarih ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 108. maddesinde, subay, askeri memur ve astsubaylar ile ailelerinin mesaiye geliş ve gidiş için (ve maddede sayılan diğer hallerde) ihdas edilecek servis vasıtalarından faydalanabilecekleri öngörülmüş; bu vasıtaların tahsisi ve bunlardan istifade şeklinin talimatname ile tespit olunacağına işaret edilmiştir.

Olayda, askeri personel servis aracının tahsis edildiği hizmetin yürütülmesi sırasında araç sürücüsü jandarma erinin yaralanması ve bu nedenle ölümü dolayısıyla uğranılan zararların idarece tazmin edilmesi istenildiğine göre, zararın askeri kural ve talimatlar çerçevesinde yürütülen bir hizmet sırasında doğması ve asker kişinin bedeninde oluşması karşısında, davada idari eylemin "askeri hizmete ilişkin bulunması" ve "asker kişiyi ilgilendirmesi" koşullarının birlikte gerçekleştiği anlaşıldığından, uyuşmazlığa konu edilen davanın görüm ve çözümünde Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi İkinci Dairesi'nce verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Davanın çözümünde ASKERİ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ'nin görevli olduğuna, bu nedenle AYİM İkinci Dairesi'nce verilen 2.6.1999 günlü, E: 1998/812, K: 1999/396 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 20.11.2000 gününde KESİN OLARAK OYBİRLİĞİ ile karar verildi.